

#2

(977)

26 қаңтар

2024 жыл

ГАЗЕТ 2005 ЖЫЛДЫҢ 7 ҚАҢТАРЫНАН ШЫҒА БАСТАДЫ

JAS QAZAQ

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ЭЛЕКТРОНДЫҚ ГАЗЕТИ

ISSN 2074-899X
9 772074 899002

@jasqazaqnews

vk.com.jasqazaq

Jasqazaq

Жас қазақ

jasqazaq.kz

jasqazaqkz

НЕГІЗГІ МІНДЕТ –
АЗАМАТТАРДЫҢ
ҚАУІПСІЗДІГІН
ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ

2-БЕТ

КССР СУРЕТШІЛЕР
ОДАҒЫ БАСҚАРМАСЫНА
САЙЛАНҒАН ҚАЗАҚ

6-9-БЕТ

ГАЗА БАЛАЛАРЫ
БЕЙБІТШІЛІКТІ
ҚАЛАЙДЫ!

12-БЕТ

ЗІЛЗАЛА.
ҰЙҚЫСЫЗ ӨТКЕН ТҮН

Фото: inbusiness.kz

(Бұл туралы 3-беттен
оқыңыздар) ➔

BRENT \$81.14

USD 447,3 T

EUR 488 T

RUB 4,95 T

**«АЛМАТЫДАН БӨЛЕК,
ЕЛІМІЗДІҢ БАСҚА ДА
АЙМАҚТАРЫ ЖЕР СІЛКІНІСІНЕ
ДАЙЫН БОЛУҒА ЖӘНЕ
ҚАЖЕТТІ ИНФРАҚҰРЫЛЫМДЫ
ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУІ ТИІС».**

ҚАСЫМ-ЖОМАРТ ТОҚАЕВ: НЕГІЗГІ МІНДЕТ – АЗАМАТТАРДЫҢ ҚАУІПСІЗДІГІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ

Осы аптада Алматыға жұмыс сапарымен келген Президент Қасым-Жомарт Тоқаев сейсмикалық қауіпсіздікті қамтамасыз ету мәселелері жөнінде кеңес өткізіп, төтенше жағдайларға дайындық мәселесін пысықтады.

«Тұрғындар жиналатын және олар уақытша паналайтын арнайы орындарды тексеру керек. Сондай-ақ азаматтарды қауіпсіз жерге көшіру, зардап шеккендерге жедел жәрдем беру, көшпелі емдеу орындарын ашу жұмысын тиімді ұйымдастыру қажет. Сонымен қатар материалдық резерв жеткілікті болуға тиіс. Тағы бір маңызды мәселе. Апат болған жағдайда басқа аймақтардан құтқару қызметін жедел жеткізуді қамтамасыз ету керек», – деді Мемлекет басшысы. Ғимараттар мен нысандардың сейсмикалық орнықтылығын күшейту қажет екенін айтып, Үкімет пен әкімдікке осы мәселені зерделеп, тиісті шешім қабылдау жөнінде тапсырма берілді.

«Жалпы тұрғындардың төтенше жағдайға дайындығын қағаз бетінде емес, іс жүзінде жақсарту қажет. Негізгі міндет – азаматтардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету. Бұл, ең алдымен, ұлттық қауіпсіздік мәселесі. Төтенше жағдайлар кезінде барлық салалық құрылым жедел әрекет етіп, үйлесімді жұмыс істеуі керек. Дүрбелең мен хаосқа жол бермей, жағдайды тұрақтандырып, апаттың ауыр салдарын мүмкіндігінше жеңілдету үшін дұрыс және уақытылы әрекет ету маңызды. Төтенше жағдайларға

сақадай сай болу – Үкімет бастаған мемлекеттік органдардың ортақ міндеті», – деді Қасым-Жомарт Тоқаев.

Өйткені ел аумағының үштен бір бөлігінде жер сілкінісі қаупі бар.

Фото: akorda.kz

Сейсмологиялық станциялар соңғы 5 жылда 45 мыңнан астам дүмпу жағдайын тіркеген. Оның көбі – төмен балдық жер сілкінісі.

«Ашығын айту керек, Алматыда болған төтенше жағдай кезінде тиісті органдар шұғыл әрекет етуге толық дайын болған жоқ. Ал қала тұрғындары не істерін білмей, абдырап қалды. Дегенмен бұл жиынның басты мақсаты – сын айту емес, нақты шешімдер қабылдау. Мысалы, жұрттың көпшілігінде «төтенше жағдайға қажетті чемодан» да жоқ болып шықты. Тиісті оқу-үйрету шаралары мектептен, тіпті балабақшадан басталуы керек. Оқу орындарында, мемлекеттік мекемелерде тұрақты жаттығу өткізіп тұру қажет. Осы жұмысты дереу қолға алу керек», – деді Президент.

Мемлекет басшысы Алматыда жер сілкінгеннен кейін дабыл

қосылмағаны дұрыс шешім болғанын айтты. «Әйтпесе, қалада дүрбелең туындайтын еді. Мұндай сәтте, ең бастысы, тұрғындарды әрі қарай қалай әрекет ету жөніндегі ақпаратпен қамтамасыз ету маңызды. Азаматтар «Үйге оралуға бола ма?», «Қайдан көмек алуға болады?» деген сауалдарға жауап алуы керек. Техникалық құралдар ақпараттың әр адамға уақытылы жетуін қамтамасыз етуге тиіс. Бұл жолы SMS-хабарламалар тым кеш келді. Сондай-ақ дүмпу кезінде байбалам салып, жалған ақпарат таратқандар болды. Жұртты әдейі дүрліктірген адамдарды заңға сәйкес жазаға тарту қажет», – деді Президент.

Мемлекет басшысы төтенше жағдайлардың алдын алу және жою жүйесін материалдық-техникалық тұрғыдан жарақтандыру деңгейінің төмендігін сынға алды.

«Жойқын жер сілкінісі кезінде мемлекеттік материалдық резервтің болуы және оның қолжетімділігі айрықша маңызды. Көлік байланысын жедел қалпына келтіру және медициналық көмек ұйымдастыру мүмкіндігі де шешуші рөл атқарады. Әкімдер төтенше жағдайлар министрлігімен бірлесіп, барлық елді мекеннің осыған қағаз жүзінде емес, іс жүзінде дайын екеніне көз жеткізуге тиіс. Осы жер сілкінісінен сабақ алып, жіберілген олқылықтарды түзету қажет», – деді Мемлекет басшысы.

Қасым-Жомарт Тоқаев жиындағы сөзін қорытындылай келе, Алматы қаласының тұрғындарына үндеу жасады.

«Сабыр сақтаңыздар және әр нәрсеге байыппен қараңыздар. Дүрбелеңге салынып, түрлі қауесет пен жалған ақпаратты қасақана тарататын арандатушылар мен жауапсыз адамдардың жетегіне еріп кетпеңіздер. Нағыз алматылықтар әрқашан ақыл-парасатымен және ұстамдылығымен ерекшеленген. Ел басшылығы сіздердің қауіпсіздіктеріңізді қамтамасыз ету үшін қолдан келгеннің бәрін жасайды. Оған күмән болмасын. Алматылықтардың талап-тілегі әрдайым біздің басты назарымызда», – деді Президент.

➔ **ӨЗІМ АЛМАТЫДА ЖЕР ҮЙДЕ ТҰРАМЫН. ЖЕР ҮЙ ҚАУІПСІЗ ДЕП ЖАТАДЫ. БІРАҚ БІЗ ОТБАСЫМЫЗБЕН ТҮН АУА БОЛҒАН ЖЕР СІЛКІНІСІН ЖҰРТ ҚАТАРЛЫ СЕЗДІК. ЖҰРТ ҚАТАРЛЫ УАЙЫМДАДЫҚ. ОНЫҢ ҮСТІНЕ БІРЕУЛЕР WATSAP ЖЕЛІСІНЕН АЙҚАЙҒА СҮРЕҢ ҚОСЫП ЖАТТЫ. ӘРИНЕ, ӨЗІМІЗ ЖУРНАЛИСТ БОЛҒАН СОҢ, РЕСМИ ХАБАР ШЫҚПАСА, ОНДАЙҒА ӘЛДЕҚАШАН СЕНБЕЙТІН БОЛҒАНБЫЗ ҒОЙ. ДЕСЕ ДЕ, КӘДІМГІДЕЙ АЛАҢДАП ҚАЛАДЫ ЕКЕНСІҢ.**

Көп кешікпей құзырлы органдар да қимылдай бастады. Жағдайды түсіндіріп, жақын арада зілзала болмайтынын айтты. Бірақ оған жұрт қарай ма? Талай адам асай-мүсейін алып, «атқа қонып», яғни көлігіне мініп, қаланың сыртына қарай тартып отырды. Содан Алматыда түн ортасында кептеліс пайда болды. Ал жанармай құю бекеттерінде ұзын-сонар кезек қалыптасты (ертеңіне бір түнде үш мың тоннадан аса жанармай сатылды деген ақпарат шықты).

көлігі жоқтарға таксишілер мобильді қосымшалар арқылы аса қымбат қызмет ұсынуға кірісті. Мына тұрған ауылға 20 мың теңге!

Біздікі таунхаус. Көпқабатты үйдегі туыстарымызды күтіп отырмыз. Кезінде үйімді сатып жібермегенім жақсы болыпты», – деп жазды қоғам белсендісі Тоғжан Қожалы.

Көпқабатты үйден шығып жатқандардың да дүрбелеңін байқадық. Ұйқысынан шошып ояңғандардың бірі үстіне ілінгенін киіп, енді бірі тіпті лыпамен атып шықты.

Адам, әрине, мұндайда не істеп не қойғанын білмей қалады. Дүрлігу содан болады. Қанша сабырға

ЗІЛЗАЛА. ҰЙҚЫСЫЗ ӨТКЕН ТҮН

Фото: ru.oxu.az

«Журналистке де жан керек. Бала-шағамды ұйқылы-ояу көлікке салып алып, жер үйде тұратын досыма келдім. «Заправкарда» кептеліс. Бәрі бензинді толтырып алып, қала сыртындағы жазықта көлікте түнеп жатыр. «Асыл арман», «Шұғыла», «Зерделі», «Жас қанат», «Алмасити» сияқты «человейниктерде» халық ауладан шыға алмай, сағаттап кептелісте тұр. Себебі жол тар, төтенше жағдайларға есептелмеген. Бір минуттық дүмпу біраз проблеманы ашып берді. Енді содан сабақ алып, нәтиже шығару керек», – деп жазды журналист Диас Нұрақын.

Әйелім мектепте мұғалім. Кейбір оқушылары «Ұзынағашқа кетіп барамыз» деп жазып жатты. Ал өз

«Әй, иттің балалары-ай десеңші! «Шевроле Нексианың» несиесін шығарып алайын деген шығар», – деп жазды журналист Ришат Асқарбекұлы.

Жұрттың қиналысынан күреп табыс тауып қалғысы келгендерге әлеуметтік желі қолданушылары осылайша күйінді. Бірақ кейде солай қатыгез болып кететін алып қалада қайырымды жандар да табылғандай. Жер үйде тұратындар көпқабатты үйдегі таныстары мен туыстарына бір түн пана болғысы келетінін білдірді. Біздің үйге де курстас досым келіп, қонып кетті.

«Енді Алматыда көпқабатты үйлер бірден арзандап, таунхаустар мен жер үйлер қымбаттайтын шығар.

шақырсаң да, мынадай жағдайда жұртқа оңай емес.

Алматының сейсмикалық жағынан қауіпті аумаққа жататыны баяғыдан белгілі. Соған орай жылына 2-3 рет оқу-жаттығу өткізіліп тұрады. Өтті деген аты ғана, қай мекеме, қай тұрғын қатысыпты оған? Біреулер жандалбасалап «жапондардан үйренуіміз керек, жапон мамандарын шақырыңдар» деп жазып жатты. Олардың айтатынын біздікілер де айта алады: дабыл дорбаңды дайындап, сасқалақтамай сабыр сақтауға тырысу керек. Бұл, әрине, айтуға ғана оңай.

Не де болса, бір ауыр күннен өттік. Енді осындай жағдай қайталанбасын деп тілейік.

Оразәлі БАЙМҰРАТ

PS: Ресей сейсмологы Алексей Завьялов @SputnikLive каналына берген сұхбатында магнитудасы 7-7.9 балл жер сілкінісі жылына 17-18 рет болып тұратынын айтты. «Мынау – соның бірі, енді 1-2 айдан кейін қайталануы мүмкін. Бірақ оның қашан, қай жерде болатынын ешкім болжай алмайды», – деді. Біздің мамандардың пікірі де осыған саяды.

ЕЛІМІЗДЕГІ АТА-АНАЛАР ҚАУЫМЫ ЖАСӨСПІРІМДЕРГЕ АРНАЛҒАН ЛГБТ САЙТЫНА ҚАРСЫ ПЕТИЦИЯ ЖАРИЯЛАДЫ. БІЗ ДЕ КІРІП КӨРДІК ӘЛГІ САЙТҚА. ШЫНЫМЕН ДЕ, ҚАЗАҚ ҚОҒАМЫ ҚАБЫЛДАЙ АЛМАЙТЫН, ҚАБЫЛДАУҒА ТИІС ТЕ ЕМЕС (!) ЖАТ ҚҰБЫЛЫСТАРДЫ НАСИХАТТАЙТЫН БӨЛІМДЕР БАР ЕКЕН. САЙТ ҚАЗАҚ ЖӘНЕ ОРЫС ТІЛІНДЕ ШЫҒАДЫ. АШЫП ҚАЛСАҢ, «ЛГБТК+ АДАМДАР ТУРАЛЫ КӨБІРЕК БІЛІП, ӨЗІңДІ ЖӘНЕ ЖАҚЫНДАРЫҢДЫ БАСҚА ҚЫРЫНАН ТАНЫҒЫҢ КЕЛСЕ, ҚАЖЕТ АҚПАРАТТЫ ОСЫ ЖЕРДЕН ТАБА АЛАСЫҢ» ДЕГЕН ЖАЗУ ШЫҒАДЫ АЛДЫҢНАН.

Ал Otinish.kz сайтында жарияланған ата-аналардың петициясында: «Біз отбасы құндылықтарын ұстанатын 135 ата-аналар қауымдастығымыз. Біздің басты мұратымыз – қоғамда саналы тәрбие мәдениетін қалыптастыру. Сонымен бірге, цифрлық ақпарат заманында отбасы институтының дамуындағы БАҚ пен әлеуметтік желілердің рөлін бағаламауға

ресурсында ашық түрде насихатталып жатқанына алаңдаймыз. Сайтта жыныстық бағдарыңызды және гендерлік сәйкестікті қалай түсінуге болатыны, достарды қалай табуға және қарым-қатынасқа

Үндемеген соң талай заңдар өтіп кетіп жатыр. Үндемеген соң «тыр жалаңаш» әншілер келіп концерт қояды. Үндемеген соң ЛГБТ мүшелері трансвеститтерге концерт қоя бастады. Осының барлығы бүгінде біздің халықтың селсоқтығынан, «сен тимесең мен тименің» кесірінен өтіп кетіп жатыр.

Мен ЛГБТ-ға қарсы соңғы жылдары күресіп келемін. Бастапқыда кішігірім аудиторияларда айтып, петиция жариялау сынды жұмыстармен жүрдім. Ал енді болмай бара жатқаннан кейін үлкен

**БАҒИЛА БАЛТАБАЕВА,
ҚАЗАҚСТАН АТА-АНАЛАР
ОДАҒЫНЫҢ ТӨРАЙЫМЫ:**

ЛГБТ ЖАСӨСПІРІМДЕР ТҰРМАҚ, КІШКЕНТАЙ БАЛАЛАР АРАСЫНДА АШЫҚ НАСИХАТТАЛЫП ЖАТЫР

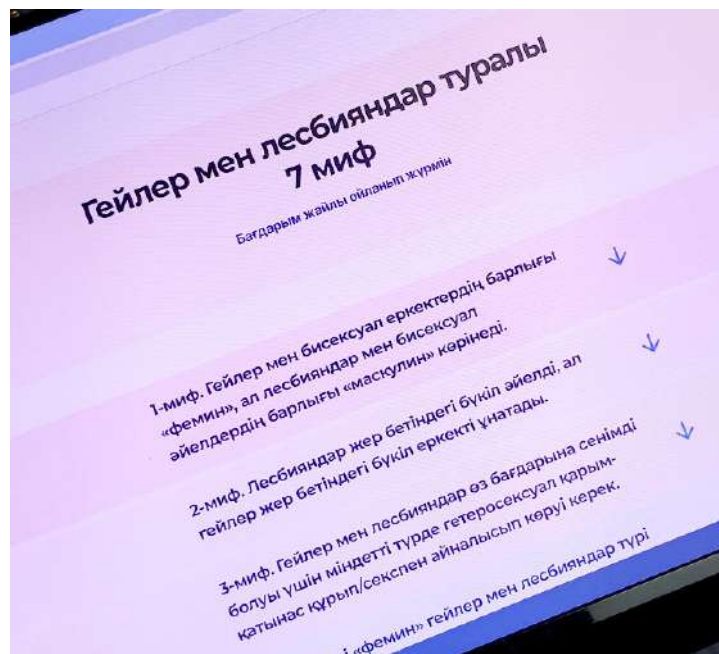
болмайды. Олар бір жағынан саналы тәрбиенің рөлін, дәстүрлі және отбасылық құндылықтарды дәріптеу арқылы бұл институтты нығайта алса, екінші жағынан өскелең ұрпаққа теріс тәрбие мен мінез-құлық үлгілерінің қалыптасуына әсер ете алады. Бізді, қазақстандық ата-аналар қауымын, ЛГБТ Батыс феномені қоғам арасында, оның ішінде selftanu.kz тұрақты ақпараттық

қалай түсуге болатыны туралы ақпараттар жарияланған», – деп жазылған.

Біз осы мәселеге орай қоғам белсендісі Бағила Балтабаеваның пікірін білдік.

«ЛГБТ насихаты жайлы төрт жылдан бері жүйелі зерттеп жүрмін. «Жыламаған балаға емшек жоқ» демекші, халық осындай кезде бірігіп, үн қоспаса, келіскен немесе келіспеген пікірін білдіруі керек.

платформаларға шығуға тура келді. ЛГБТ деген жасөспірімдер ғана емес, кішкентай балалар арасында ашық насихатталуда. Өздеріңіз білесіздер, жыл сайын феминистер 8-наурызда биліктен рұқсат алып, шеруге шығады. Олар тақырыбын «Әйел мен бала құқығы» деп көрсеткеннен кейін, жергілікті әкімдік амалсыз рұқсат береді. Сондай айла-тәсілмен үгіт-насихатын жүргізуге тырысады.

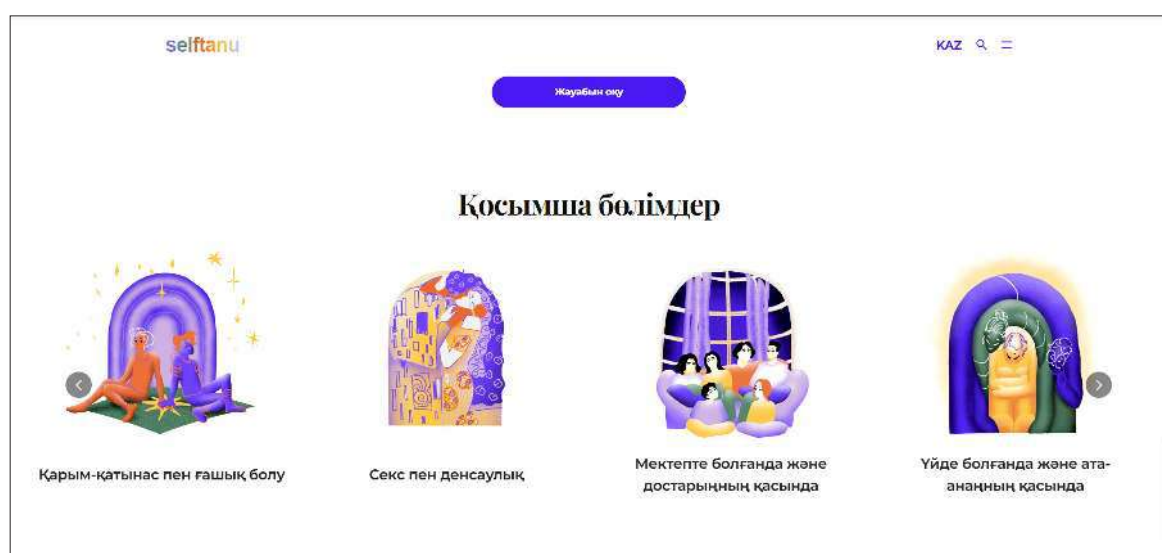
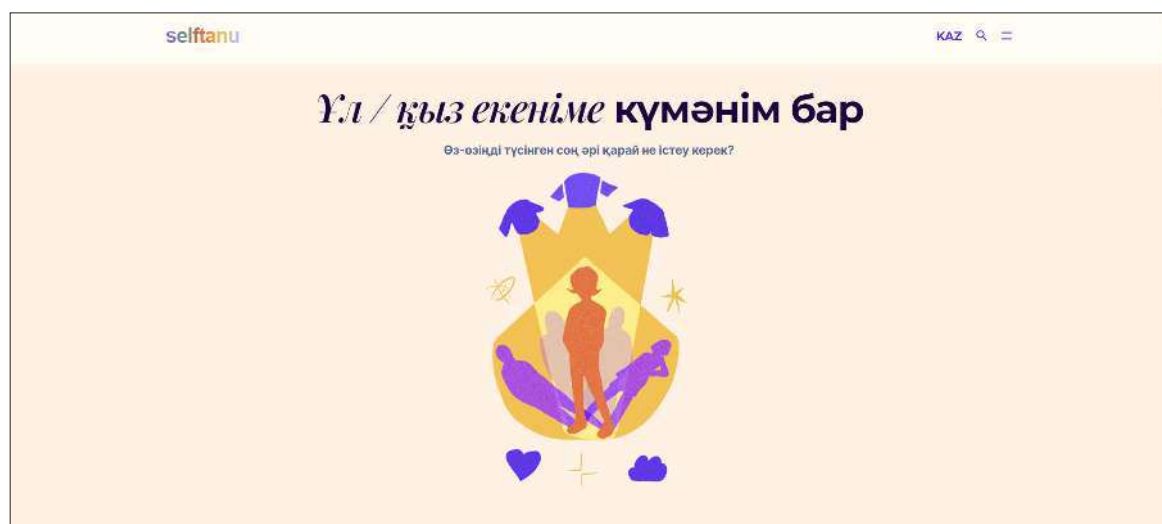
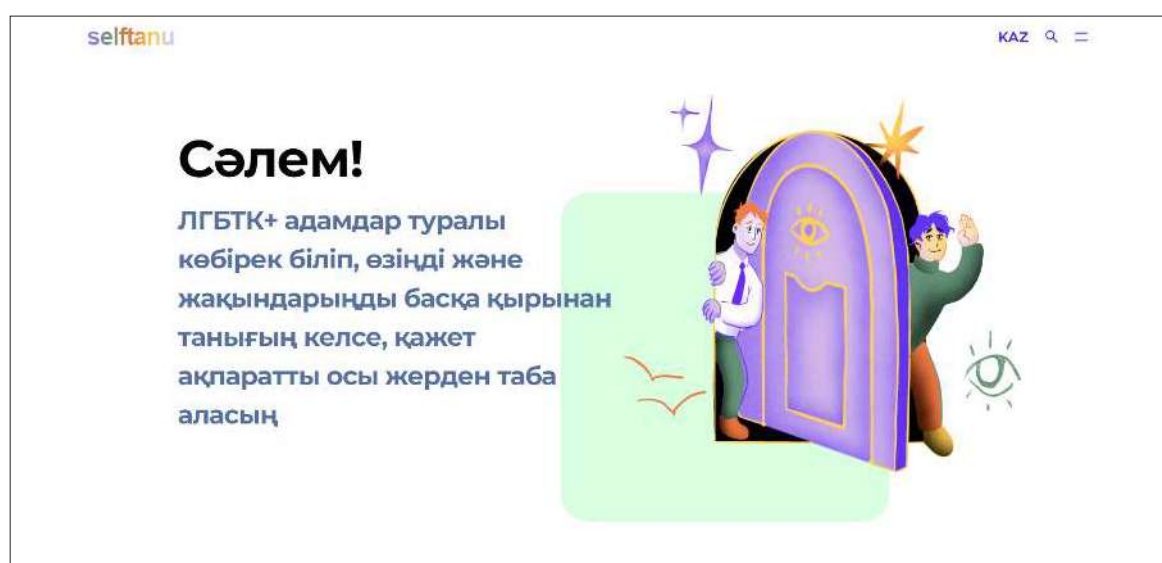
тұрады. Мен осы тақырыпты зерттеген кезде 4 минуттық сауалнама үшін 20 миллиондай қаржы жұмсалғанын білдім. Қолында аппаратурасы, білімді жас режиссерге «20 миллион беремін ЛГБТ насихаттап ролик түсіріп бер» десе, әлгі ақша үшін бүкіл Қазақстанды араласа да ролик түсіріп береді.

Қазір жүріп жатқан фильмнің режиссері 2021 жылы түсірген

беріп отыр. Сонда әлеуметтік сала деп қойып, ашық насихаттап отыр. Режиссер аяғын тоздырып, әр мектептің есігін ашып, әлгі балаларға «ер бала мен ер бала бірін-бірі жақсы көрсе не болады» деген сұрағы арқылы баланың санасын қиратты. Ол баланың ойында қалыптасқан «отбасы тек әке-шешеден құралады» деген модель шыны әйнек сынды қирады деген сөз. Сол сұраққа жауап берген

баланың санасы

Сондай шерудің ішінде 7-8 жасар кішкентай қыздарды да көрдім. Ол қыздардың қолындағы плакатта «менің жатырым, менің ережем» деп жазылған. Енді соны ана кішкентай қыздан сұрасам, өзі білмейді не екенін. Бұл нені білдіреді? Осыны ұйымдастырып отырған алпауыт ұйымдар бар. Біздің мемлекетте өзімізге қарсы астыртын жұмыс істеп жатқан ірі ұйымдар бар. Оларды «қой терісін жамылған қасқыр» деуге болады. Сыртқы бейнелері олардың мүмкін ана құқығын қорғап жүрген ұйымдар болып көрінуі мүмкін. Осылар шетелден миллиондаған грант алады. Тіпті сол алып жатқан гранттарына сай әр салада белсенді жұмыс атқарып жатқанын байқауға болады. Киноиндустрияда, мәдениет саласында, білім саласында белсенді жұмыс істеп жатқан ұйымдар бар. Соларды тексеріп жіберсе, ар жағында батыстың алпауыт ұйымдары

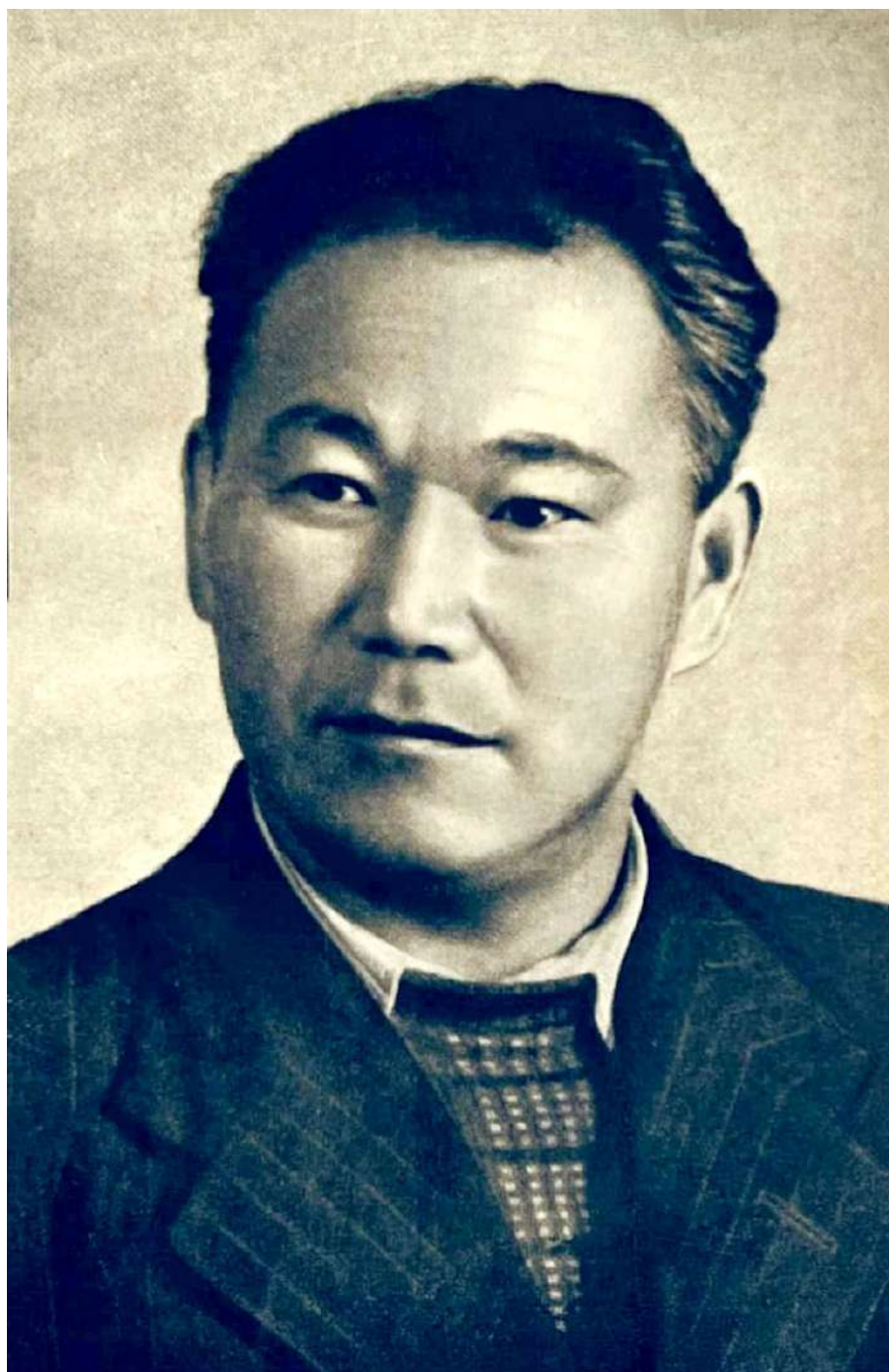
ролигін көргенмін. Сол мәселені Парламентте көтергенмін. Титтей 7-8 жасар қыздардан, ұлдардан сұрап отыр. Сонда кішкентай балалар «ұл бала ұл баланы жақсы көрсе, несі жаман» деп жауап

біздің ұлтқа келген қасірет екенін айтып дабыл қағудан танбаймын».

Дайындаған
Мақпал НОҒАЙБАЕВА
Суреттер сайттан алынды

дәл сол сәттен бастап сынды. Біздің көзімізге көрінбесе де, астыртын ұрпағымыздың санасы уланып жатыр. Енді, міне, ашық түрде сайт шығып жатыр. Одан қала берсе, Инстаграмда ЛГБТ парақшалары бар. Мен олардың барлығын зерттеп шықтым. Көбіне парақшаларына жазылған 10-13 жастағы жасөспірім балалар. Бұл парақшаларда қазақ, орыс, ағылшын тілінде насихаттау, ағарту жұмыстары жүріп жатыр. Ең сорақысы, ол жерде махаббат, ләззат алу сынды дүниелер ашық жазылған. Осылайша, біздің ұлтқа қарсы ашық шабуыл жүргізіліп жатыр. Мен бұл дүниенің барлығын

**ӘЙГІЛІ СУРЕТШІ
ОРАЛ ТАҢСЫҚБАЕВ
ҚҰРДАСЫ,
ҚАДІРЛЕСІ
Ә. ҚАСТЕЕВ ЕКЕУІНІҢ
ТУҒАНЫНА БИЫЛ
120 ЖЫЛ ТОЛЫП
ОТЫР. БІР ЗАМАНДА
ӨМІР СҮРІП, БІР
САЛАДА ТЕР
ТӨККЕН ҚОС ТУМА
ТАЛАНТ ӘР КЕЗДЕРІ
АРАЛАСЫП-
ҚҰРАЛАСЫП
ЖАТҚАН
ТУЫСҚАН ЕКІ
РЕСПУБЛИКАНЫҢ
СУРЕТШІЛЕР ОДАҒЫ
БАСҚАРМАЛАРЫН
БАСҚАРДЫ,
ТЫҢНАН ЖОЛ ІЗДЕП,
ТАЛАЙ ШӘКІРТ
ТӘРБИЕЛЕДІ.
БҮГІНДЕ ОЛАРДЫҢ
АТЫНДА МУЗЕЙ,
ОҚУ ОРЫНДАРЫ,
КӨШЕЛЕР БАР. АЛ СОҢЫНДА
ҚАЛҒАН МҰРАСЫ ЕЛІМІЗДІҢ
ЖӘНЕ ӨЗГЕ ЕЛДЕРДІҢ
МУЗЕЙЛЕРІНДЕ, ЖЕКЕ
КОЛЛЕКЦИЯЛАРЫНДА
САҚТАУЛЫ. ШЫН МӘНІНДЕ,
ОРТАЛЫҚ АЗИЯНЫҢ АТЫН
ӘЛЕМГЕ ТАНЫТҚАН ҚОС
ГРАФИК СУРЕТШІНІҢ, ҰЛТ
БЕЙНЕЛЕУ ӨНЕРІНІҢ БАСЫНДА
ТҰРҒАН КЕСКІНДЕМЕШІЛЕРДІҢ
СІҢІРГЕН ТАРИХИ ЕҢБЕГІ
ҰШАН-ТЕҢІЗ. ТІРІНІ, СОНЫҢ
ІШІНДЕ АДАМ БАЛАСЫН
БЕЙНЕЛЕУГЕ ҚАТЫСТЫ
ДІНИ НАНЫМ МЕН ҚАСАҢ
ПІКІРДІҢ ӨЗІН ӨЗГЕРТУ ҮШІН
ҚАНШАЛЫҚТЫ ҚАЙРАТ-ЖІГЕР
ЖҰМСАУЫ КЕРЕК БОЛДЫ. ОЛАР
ОСЫ ЖОЛДА БОЙЫНДАҒЫ
ТАЛАНТЫ МЕН ЖИҒАН-ТЕРГЕН
БІЛІМІН АЯМАЙ, ЖАҢАШЫЛ
БЕЙНЕЛЕУ ӨНЕРІ МЕКТЕБІНІҢ
НЕГІЗІН ҚАЛАДЫ.**

кәсіби шеберлікті мықтап
меңгеруіне жол ашты.

Оралдың тұңғыш елеулі
жұмысы – «Өзбек портреті».
Мұны өнертанушылар жас
суретшінің шығармашылық
кредосы деп есептейді. Суретте
досы А.Ташкенбаев бейнеленген.
Басына қара жиекті қызыл тақия,
үстіне сары жолақты алқызыл
шапан киіп, белбау таққан оның
қоңырқай жүзі, кең маңдайы,
шырақтай жанған жанары бірден
есте қалады. Сол қолындағы
шәйнек пен оң қолымен ұсынған
пияладағы көк шәйі Ташкенттің
дәстүрлі қонақжайлығын, досқа
сый-құрметті аңғартқандай.
Ал тандыр нан мен жүзім бояу
түсімен астасып, сезімді, көңіл-
күйді жеткізіп тұрғандай әсер
береді. Иә, бұл – Орал Таңсықбаев
қылқаламынан туған әлемдік

КССР СУРЕТШІЛЕР БАСҚАРМАСЫНА

Орал Таңсықбаев 1904
жылы дүниеге келген.
Ол әкесі істеген зауыт
жұмысшыларының тынымсыз ауыр
тіршілігін көзбен көріп өсті. Кейін
ер жеткен соң өзі де қара жұмысқа
жегіліп, өмір мектебінен өтті.
Алғашқы этюдтерін, суреттерін осы
шақта сала бастайды. Ол басында
Ташкент музейі жанындағы
көркемсурет студиясына (1924-
1928), кейін Пенза көркемсурет
училищесіне оқуға түсті.
Ұстазы – суретші Н. Розанов. Ол
атақты И.Репин мен Н.Петровтың
шәкірті еді. Бұл болашақ суретшінің

деңгейдегі қайталанбас өнер
туындысы.

Совет кезеңінде шынайы
шығармашыл адамға өз
орнын табу қалай қиын болса,
О.Таңсықбаевқа сурет әлемінде
топ жару оңайға түспеді. Талап
пен өнер мүддесі көкейкесті
тақырыпқа маңайлата бермеді.
Кейде шартты декоративизмге
бой алдыруға тура келсе
де, кескіндеме саласындағы
идеялық-бейнелік мазмұннан
алыстамады. Тар заманның
сыны мен сынағына төтеп
бере білген Орал Таңсықбаев

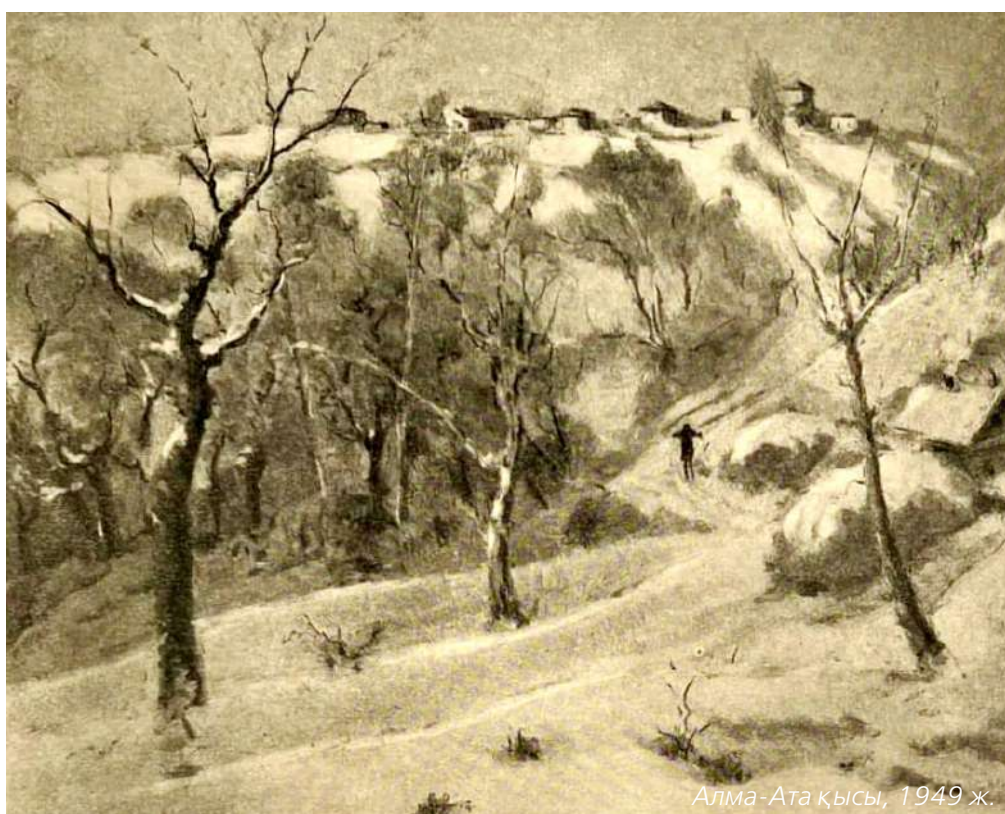
30-жылдардың ортасында пейзажға көңіл бөле бастайды. 50-жылдардың ортасында Қазақстан, Өзбекстан, Қырғызстан, Түрікменстан, Тәжікстан жеріндегі тылсым табиғат көріністерін, жер-жерде қайталанбас ортаның ерекшеліктерін кескіндеме тілімен баяндалады.

Суретші қоғамнан тыс өмір сүре алмайтыны белгілі. Соғыс тақырыбына арнаған жұмыстарында да шындық менмұндалап тұрды.

1938 жылы О.Таңсықбаев Алматыға арнайы шақырылды. Оған Абай атындағы опера және балет театры ұлтымыздың

Ыстықкөл, 1959 ж. Этюд

Алма-Ата қысы, 1949 ж.

Орал Таңсықбаев көне шығыс халқында кең тараған ғашықтық дастан желісімен «Ләйлі мен Мәжнүн» триптихын салды. Қос ғашықтың ортасына батыр әрі сенімді жауынгер Науфалдың суретін бейнелеп, сенімді, бекзаттықты, достықты асқақтата алды.

Оралдың маңызды туындыларының бірі – «Сырдария» картинасы. Орталық Азияның күре тамырындай өзеннің понорамасы, оның жағалауындағы егіс алқабы, қалың орман-тоғай, бұралаңды кеңістік назарды алыстағы тау баурайына аударып, ақыр соңында көкпен ұласып кетеді. Пейзажда адамдар көрінбесе де тіршілік тынысы көзге ұрып тұр.

Ал кісілер сұлбасын қиялыңмен қалай елестеткеніңді өзің де білмей қаласың.

ОДАҒЫ САЙЛАНҒАН ҚАЗАҚ

тұңғыш балеті – «Қалқаман-Мамырды» көркемдік жағынан безендіру сеніп тапсырылды. Халық эпосының мазмұнына сай жасаған костюмдері мен декорация эскиздерінде ғасырлар бойы сақталған қазақтың асыл мұрасы заманға лайықталып шығармашылықпен игерілді. Бұл – алғашқы тәжірибе еді. Сахна шымылдығындағы ұлттың жаужүрек жігіттері мен ару қыздарының бейнесі көрерменге ерекше әсер етті. Ол жаңа өнердің ежелгі халық дәстүрінен бастау алатынын ұқтырды.

Таудағы колхоз, 1949 ж.

Қайраққұм ГЭС таңы, 1957 ж.

Әуедегі шайқас, 1942 ж.

1956 жылы ол Орталық Азияны жедел индустрияландырудағы гигант жоба – Қайраққұм ГЭС-і

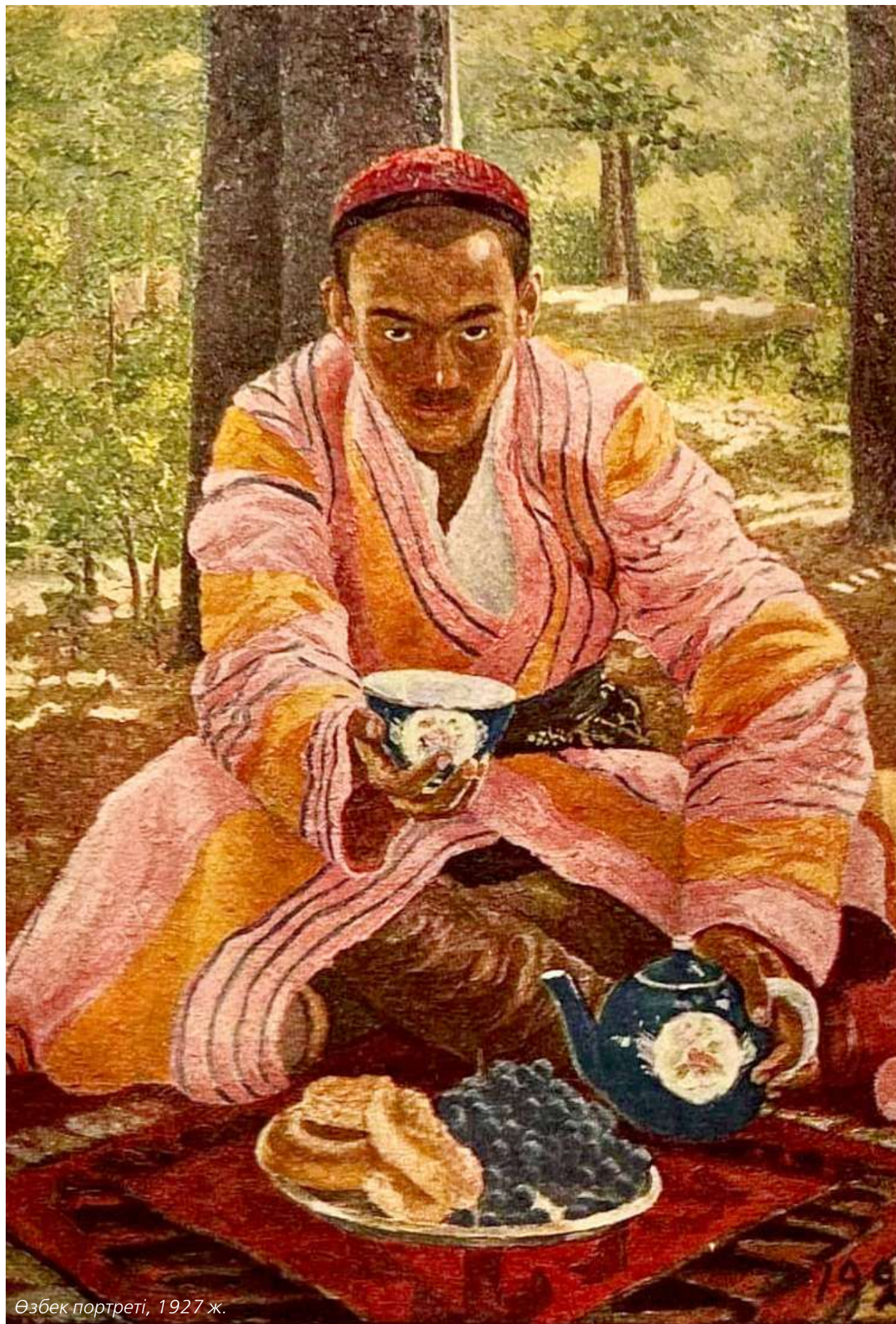
құрылысына барады. Сырдарияны бөгеген соң, көп шақырымға созылатын үлкен Қайраққұм теңізі

пайда болды. Осы пейзажды салуда ол суретшілік қабілетін сарқа жұмсады. Судың көк түсіне кереғар қоңыр белдеулер, қоңырқошқыл құм мен қайрақ іспетті сұрқай тастар – бәрі қаз қалпында көз алдыға келеді. Мөлтілдеген су беті күн нұрымен шағылысып, кеңістікті ұлғайтып жатқандай. Қырда жұмыс істеп жатқан эксковатор, тосқынға жақындаған кран арқылы құрылыстың жүріп жатқанын сездіреді. Рауандаған таңдағы таза ауаны нағыз суретші ғана бейнелей алатынына көзіңіз жетеді.

Осы картина 1957 жылы Бүкілодақтық көркемөнер көрмесінде ең үздік пейзаж деп танылады. Қазан төңкерісінің 40 жылдығына арналған бүкілодақтық көрмеде және Брюссельдегі Дүниежүзілік көрмеде күміс медальге ие болды.

Совет өнері тарихында Орал Таңсықбаев монументалдық, реалистік, лиро-эпостық образдардың авторы, тақырыптық пейзаждық картиналар салған суретші ретінде қалды.

Ол – Өзбек КСР мемлекеттік сыйлығының лауреаты, 1954 жылы КСРО Көркемсурет академиясының корреспондент-мүшесі, ал 1958 жылы толық мүшесі болды. 1957 жылы Бүкілодақ Суретшілері бірінші съезінде КСРО Суретшілер Одағы басқармасы мен секретариаты құрамына сайланған. Бұл бұрын-соңғы тарихымызда болмаған жағдай еді. Талантына еңбексүйгіштігі мен кішіпейілдігі жарасқан Орал Таңсықбаевты қазақ ұлтынан басқа өзбек, кавказ халықтарының өкілдері де мақтан тұтқан. Совет елінің түкпір түкпірінен іздеп келген замандас әріптестері оны қазақ-өзбек

Өзбек портреті, 1927 ж.

Кешкі Ыстықкөл, 1951 ж.

Азат етілген жерде, 1942 ж.

достығының дәнекеріндей көрді, жаңа еңбектеріне куә болды.

Суретшінің 120 жылдық мерейтойы лайықты өтуі үшін кезінде қолдан қолға өтіп кеткен мұрасын түгендеп, көрмелерін ұйымдастыру, елге таныстыру орынды деп ойлаймыз.

Өйткені, қалың көпшілік Орал Таңсықбаевтың, оның өмірі мен шығармашылығынан хабарсыз екені жасырын емес. Сондықтан, өнертанушылар бірегей тұлғаны тыңғылықты зерттеуді қолға алса әлі де кеш емес деп ойлаймыз.

Жалпы үлкен қалаларда шығармашыл адамдарға арнап «Талант» саябағы ашылса жөн болар еді. Онда жазылатын таланттылардың нақыл сөздері, айтқан өсиеттері дарынды жастардың, болашақ жазушы, суретші, композиторлардың өзге де дарын иелерінің кездесіп танысуына, сұхбаттасуына, тынығуына, шабыттануына септігін тигізері сөзсіз.

ДАРХАН МЫҢБАЙ,

МЕМЛЕКЕТ ЖӘНЕ ҚОҒАМ ҚАЙРАТКЕРІ

ҚАЗАҚ КИНОСЫНА ҚАРАТЫП АЙТЫЛАТЫН СЫН КӨП. ТАРИХИ ФИЛЬМДЕРДІ ЖҰРТ ШЫНАЙЫ ЕМЕС ДЕЙДІ. КИНОСҮЙЕР ҚАУЫМ АРЗАН КҮЛКІГЕ ТОЛЫ КОМЕДИЯ ЕМЕС, САЛМАҚТЫ ДҮНИЕ КӨРГІСІ КЕЛЕДІ. ОСЫҒАН ОРАЙ JASQAZAQ.KZ ТІЛШІСІ КИНОТАНУШЫ, ӨНЕРТАНУ PhD ДОКТОРЫ, «ТҰРАН» УНИВЕРСИТЕТІНІҢ ПРОФЕССОРЫ ГҮЛЗАТ КӨБЕКПЕН АРНАЙЫ СҰХБАТТАСЫП, ЕЛІМІЗДЕГІ КИНОИНДУСТРИЯНЫҢ ЖАЙ-КҮЙІ ЖАЙЛЫ ӘҢГІМЕ ӨРБИТТІ.

Jas Qazaq: Гүлзат Болатбекқызы, отандық тарихи фильмдердің көпшілігі «театрдағы қойылымдарға ұқсайды», «қазақтар ылғи жоңғарлар мен қалмақтармен соғысады

күткен үміт ақталмай жатса, демек киногерлерде ізденіс аз,

Гүлзат КӨБЕК, киносыншы:

МЕМЛЕКЕТ ОЛАРҒА АҚШАНЫ ФИЛЬМІН СӨРЕДЕ САҚТАСЫН ДЕП БЕРІП ЖАТҚАН ЖОҚ

да жүреді, басқа сюжет жоқ па?» деген пікірлерді жиі естіп жатамыз. Біздегі тарихи фильмдерді түсіру барысында сценаристер мен режиссерлер жіберетін басты қателіктер қандай? Сондай-ақ тарихи туындыларды түсірген кезде не нәрсеге айрықша мән берілуі керек?

Гүлзат КӨБЕК: Фильмнің табиғаты спектакльге ұқсаса, демек шынайы өмірдің атмосферасын кино тілінде сезіндіре алмады. Сол фильмнің авторы кәсіби шеберлігін шыңдауы керек. Бүгінгі қазақ киносының даму бағытына қатысты барлығы да әділ жауап естігі келеді. Дәл бүгінгі экранда не бар – сол біздің киногерлердің нақты нәтижесі, деңгейі, мәдени өресі. Біз

қызығушылық жоқ. Барды бар, жоқты жоқ деп айту керек. Тарихи тақырыпқа еліміздегі тәжірибелі тарихшылар ықпалдаса отырып, киногерлермен ортақ диалог болса, бағыт берсе, жүйелі нәтижелерге жетуге болады. Әр елдің өз тарихының ақтаратын «сыр сандығы» мен «қара жәшігі» бар. Ізденемін деген маманға тарихи қор бізде өте көп. Тарихи тақырыптарды ашуда ескеретін ең басты құндылық – фактілерді тануға деген қызығушылық. Ақиқатқа жету. Сараптаудағы сауаттылық. Тарихты бұрмаламау. Шынайы жеткізудегі шеберлік керек. Шығармашылық тұлғаның патриоттық сезімі де артық етпейді. Себебі тарихи фильмдер – кез келген елдің мәдени мөрі.

Jas Qazaq: Соңғы кезде ырду-дырду күлкіге құрылған комедия қаптады. Әлі де той мен ауыл мәселесінен шыға алмайтындай көрінеміз. Бұл көрермен сұранысы ма, әлде біз бағытымыздан жаңылдық па?

Гүлзат КӨБЕК: Той – қазақтың көңілді өмір сүруге деген құштарлығының көрінісі. Жұрттың көңілі үшін қарызданса да той жасайтындығы сондықтан. Қазақтың түпкі негізі ауылда қалыптасты. Ауыл тұрмысы құлдырап, халықтың көпшілігі жұмыс үшін қалаға қоныстанғанымен, біз барлығымыз қаланы да үлкен ауылға айналдырып жібердік. Қазақ үшін ағайынсыз өмір сүру – азап. Бұл біздің ұлттық ерекшелігіміз.

Үлкен рухани трансформация жүріп жатыр. Халықта рухани шөл бар. Прокатта не бар, соны жұтып жатыр. Отандық коммерциялық фильмдерге сұраныс артты. Зал

толы. Фильмдердің саны көбейді. Халық өз өмірінің оқиғаларын экраннан көргісі келеді. Бұл – нарықтағы сұраныстың диагнозы.

Кәсіби режиссерлер де прокатқа өнімін ұсынып, әділ бәсекеге қабілетті болуы керек. Олар мемлекеттік қазынаның қаржысын игеріп отыр. Мемлекет оларға фильмдерін сөреге сақтау үшін қаржы беріп отырған жоқ. Халықтың рухани сұранысын өтеуге қолдау беріп отыр. Коммерциялық бағыттағы фильм авторлары өз күштерімен инвестиция тартып, продюсерлердің батылдығының арқасында идеяларын жүзеге асырып жатыр. Нарықта еңбегімен табыс табу – қылмыс емес.

Jas Qazaq: Қазіргі киноның тіліне келсек, шынайы өмірді көрсетеміз деген желеумен қазақша-орысша аралас боғауыз сөздер көп қолданылады. Бәлкім, кино тіліне де «сүзгі» керек шығар?

Гүлзат КӨБЕК: Иә, қазір боғауыз сөздердің «пропагандасы» жүріп жатқандай. Экрандағы жағдай жыланның айыр тілінен төгілген у сияқты халықтың санасына өз ықпалын жүргізіп жатыр. Кино – өнер ғана емес, санаға ықпал жасаудың ең нәзік психологиялық тетігі.

Адам мен хайуанның арасы бір-ақ қадам. Адамшылдығымызды сақтап, ұрпағымыздың сапасына алаңдайтынымыз рас болса, әрине, қоғамда барлығымыздың тарапымыздан жауапкершілік керек. «Не істеп жүрміз?!» деген сұрақты әркім өзіне қойғаны дұрыс.

Фильм авторлары өз істеріне тікелей жауапты. Нарыққа өнім ұсынудағы басты қағида – ақша үшін білгенінді істеу емес, халықтың тұтынуына пайдалы да сапалы дүние ұсыну. Өніміңнің ішкі мазмұнына жауапкершілік көтеру.

Jas Qazaq: Соңғы кезде ақшасы барлар кино түсіруге ден қойды.

Бұл бизнес жасап, қалта қампайту емес пе?

Гүлзат КӨБЕК: Бизнесің басты мақсаты – табыс табу. Сапалы өнім ұсыну. Кино саласындағы кәсіби режиссерлардың тарапынан прокатта белсенділік болмаған соң, нарыққа көптеген әуесқой мамандар кірді. Нарықты зерттеді. Әлеуметтің еңсесін басатын күрделі тақырыптар емес, әлбетте, көңілін сергітетін комедия жанрындағы фильмдер өтімді келеді.

Кәсіби мамандарды да түсінуге болады. Бірақ ақтауға болмайды. Даму, ізденіс болу керек. Олардың көпшілігі кеңес дәуірінің жүйесіне бейімделгендер. Мемлекеттік қазынаның қаржысына өзіне ғана қызықты идеяны түсіреді. Студияға есеп беріп, фильмді өткізеді, бітті. Осы уақытқа дейін солай дағдыланды.

Ал нарыққа өнім ұсыну, прокатта аудиторияның сұранысын зерттеу, продюсердің қызметіне

алды. Бұл – жақсы процесс. Отандық фильмдеріміз көбейді. Көрермендер де өте белсенді. Әр жаңа фильмде – аншлаг.

Көркемдік сапасы жақсы, сондай-ақ арзан да дүниелер бар. Оның бәрі фильм авторларының деңгейі, өресі, дүниетанымына байланысты. Әр режиссер өзінің идеясы арқылы өзінен хабар береді.

Соңғы көрген фильмім – «Дәстүр». Әйел құқын таптау, отбасыдағы тәрбие мәселесі, мектеп жасындағы жасөспірімдерге жасалатын психикалық қиянат, ер-азаматтардың ішкі комплексі, қалың мал арқылы қызын саудаға салу, бала кезден бастырылып қалған эмоциялардың құбыжық кейіпте бой көтеруінің нәтижесінде жеке өмірінің трагедиясына айналуы – бұл психологиялық сауатсыз әрі рухани дертті қоғамның бейнесі.

Тақырыптарымыздың деңгейіне қарай дамудың қай аялдамасында

жүгіну, идеяға инвестор тарту, фильмді жарналамауға күш салу, менеджерлік іскерлік эффектілерін меңгерген жоқ.

Jas Qazaq: Қазіргі қазақ киносына қандай баға берер едіңіз? Соңғы рет көрген фильміңіз қандай? Біздің кинода не артық, не кемшін?

Гүлзат КӨБЕК: Прокатта коммерциялық отандық фильмдер кинотеатр кестесін жаулап

тұрғанымыз да түсінікті ғой. Кино өнері бейнебір ішкі қысымды шығарудың ашық алаңына айналғандай. Бұл тақырыптарды ашық талқылау арқылы – қоғамдық сана жаңғыру сатысына өтеді. Адамдар ойланады. Өйткені шындыққа тура қарау да – ерлік!

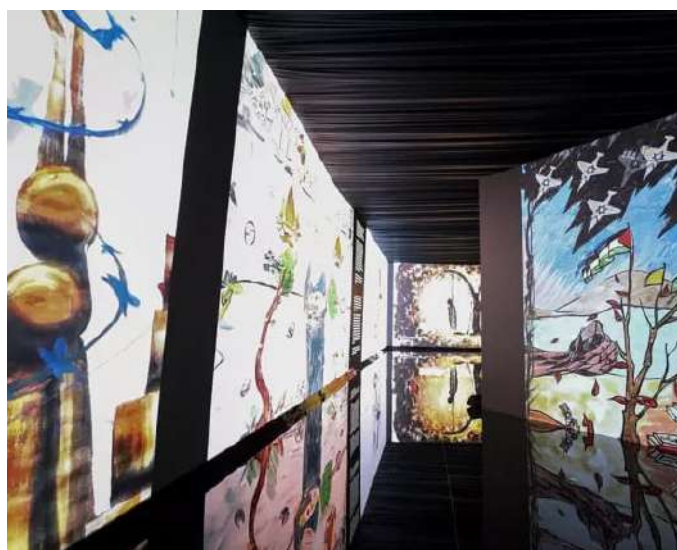
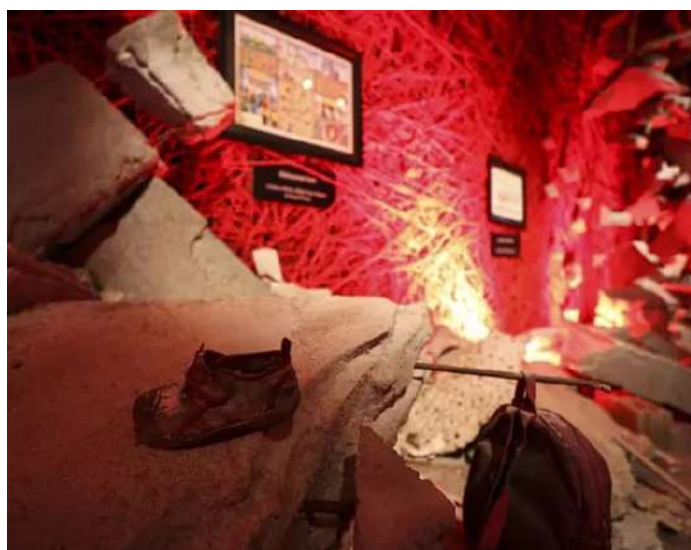
Jas Qazaq: Әңгімеңізге рахмет!

Сұхбаттасқан
Мақпал НОҒАЙБАЕВА

ЫСТАМБУЛДА СОҒЫСТАН СОҚТАСЫ ШЫҚҚАН ПАЛЕСТИНАНЫҢ ГАЗА АУМАҒЫНДАҒЫ ҚАСІРЕТТІ БАЯНДАЙТЫН СУРЕТ КӨРМЕСІ ӨТТІ. ІС-ШАРАНЫ ТҮРКИЯ РЕСПУБЛИКАСЫ ПРЕЗИДЕНТІ КОММУНИКАЦИЯЛАР ДЕПАРТАМЕНТІ ҰЙЫМДАСТЫРДЫ. ҒАЛАМНЫҢ НАЗАРЫН АДАМЗАТ ТРАГЕДИЯСЫНА НАЗАР АУДАРУҒА ШАҚЫРҒАН КӨРМЕНІҢ АШЫЛУЫНА ТҮРКИЯ ПРЕЗИДЕНТІНІҢ ЖҰБАЙЫ ӘМИНА ЕРДУАН МЕН КОММУНИКАЦИЯЛАР ДЕПАРТАМЕНТІНІҢ БАСШЫСЫ ФАЗХРЕТТИН АЛТУН ҚАТЫСТЫ.

ГАЗА БАЛАЛАРЫ БЕЙБІТШІЛІКТІ ҚАЛАЙДЫ!

Бас редактор

Срайыл СМАЙЫЛ

Гүлнар АХМЕТОВА
Директор

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

Оразәлі БАЙМҰРАТОВ
Бас редактордың орынбасары

Ғалия ҚАЛИЕВА
дизайнер/фотосуретші
Кәмшат ТӨЛЕШОВА
офис-менеджер

Әбубәкір СМАЙЫЛОВ
Астанадағы меншікті тілші

Макпал НОҒАЙБАЕВА редактор
Айдос ҚҰСАЙЫНҰЛЫ
продюсер-менеджер

МЕНШІК ИЕСІ: «Аманат Медиа» ЖШС

Бас есепші Расима ӘКІМБЕКОВА

Редакцияның мекенжайы:

050012, Алматы қаласы, Мәуленов, 85 үй,
№83 кеңсе, 5-қабат

(Бөгенбай батыр көшесінің қиылысы)

Телефондар: 8(727) 272-43-39; 272-43-25

Бухгалтерия: тел.факс: 8(727) 272-46-22 (жарнама бөлімі)